

ВІДГУК

опонента, кандидата юридичних наук, доцента Омельчук Любові Василівни на дисертацію Синоверської Тетяни Іванівни «Криміналістична методика розслідування жорстокого поводження з тваринами», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми визначається стрімким збільшенням випадків вчинення жорстокого поводження з тваринами, а також гостротою проблеми розслідування вказаного кримінального правопорушення. Питання охорони тварин від жорстокості в сучасних реаліях не є суто міркуваннями про захист суспільної моральності або довкілля. Жорстокість щодо тварин спричиняє формування в злочинців агресивності і насилля відносно оточуючих над людьми. Незважаючи на те, що в листопаді 1987 року було прийнято «Європейську конвенцію про захист домашніх тварин», яку Україна ратифікувала 18 вересня 2013 року, залишаються непоодинокими випадки жорстокого поводження з тваринами. В Україні правові відносини у сфері захисту тварин від жорстокого поводження регулюються Законом України «Про захист тварин від жорстокого поводження» 2006 року, а кримінальна відповідальність за жорстоке поводження із тваринами визначена ст. 299 Кримінального кодексу України.

Наявність у кримінальному законі відповідної норми хоча і є важливим етапом у системі засобів протидії жорстокому поводженню з тваринами, однак, реалізація відповідальності за вказані дії можлива лише через застосування криміналістичних засобів і методів у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством.

Проведені емпіричні дослідження засвідчили високий рівень латентності цього кримінального правопорушення. Адже багато випадків жорстокого поводження з тваринами залишаються поза увагою правоохоронців, ряд з них

не вдається розслідувати і передати з обвинувальним актом до суду, а щодо деяких з них, внаслідок неналежного доказування обставин кримінального провадження, судом виноситься виправдувальний вирок.

З іншого боку, жорстокість по відношенню до тварин у багатьох випадках є початком моральної деформації та злочинної діяльності особи, що в подальшому викликає вчинення більш тяжких злочинів. На даний час значна кількість жорстокого поводження з тваринами вчиняється неповнолітніми, «популярним» є поширення у мережі Інтернет відео зі знущанням з тварин.

Зважаючи на вказані та інші обставини практично затребуваним є формування криміналістичної методики розслідування жорстокого поводження з тваринами, надання відповідних криміналістичних рекомендацій.

Окрім того, розслідування жорстокого поводження з тваринами пов'язане із низкою труднощів, пов'язаних із необхідністю встановлення характеру події кримінального правопорушення, доказування всіх обставин кримінального провадження, необхідністю застосування спеціальних знань, а також взаємодії слідчого із широким колом суб'єктів та ін.

Таким чином, окреслені обставини засвідчують актуальність дослідження обраної теми дисертації Т.І. Синоверської.

Дисертація виконана **відповідно до важливих наукових програм, планів, тем.** Мова йде про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки, затверджену Законом України від 21 вересня 2000 року N 1989-III; Національну стратегію сталого розвитку України–2020, затверджену Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. Дослідження виконано відповідно до Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015; Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 року № 1023-р, і Плану заходів з її реалізації, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 серпня

2019 року № 693-р. Тема дисертаційного дослідження затверджена на засіданні Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 30 жовтня 2018 року (протокол №17) та зареєстрована Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 832, 2018 рік).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій полягає у тому, що в дисертації, на підґрунті опрацювання наукових праць з питань кримінального, кримінального процесуального права, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності, судової експертизи, аналізу міжнародного та національного законодавства, узагальнення слідчої та судової практики, анкетування практичних працівників, поглиблено наукові знання щодо фундаментальних положень криміналістичної методики, розроблено теоретичні положення та практичні рекомендації щодо розслідування жорстокого поводження з тваринами. Авторкою сформульовано низку положень, висновків і пропозицій, важливих у концептуальному значенні та нових для юридичної науки, принципів для успішного правозастосування.

Достовірність отриманих наукових результатів обумовлена застосуванням як методологічної основи дослідження діалектичного методу пізнання, ряду загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Обрані методи дослідження використовувалися в їх діалектичному взаємозв'язку та взаємозалежності, що забезпечило об'єктивність отриманих результатів.

Достовірність отриманих результатів забезпечила належна теоретична основа дисертації, а також достатня емпірична база дослідження, що охоплює результати узагальнення й аналізу кримінальних проваджень про кримінальне правопорушення провадження у яких відкрито за статтею 299 КК України «Жорстоке поводження з тваринами» у 2015-2020 роках; результати аналізу опублікованих матеріалів судово-слідчої практики, що стосуються досліджуваної проблематики за 2015-2010 роки, а також статистичні й аналітичні матеріали Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України за 2015–2020 роки. Використані дані опитування слідчих

органів досудового розслідування Національної поліції України (120 осіб) з різних областей України.

У процесі дослідження опрацьовано достатню кількість наукових, законодавчих та емпіричних джерел.

Отримані висновки відрізняються обґрунтованістю. Дослідженню проблемних питань притаманний авторський підхід, наведення переконливих аргументів під час обґрунтування власної точки зору. Слід відзначити хороший літературний стиль, легкість сприйняття матеріалу, ілюстрування теоретичних положень прикладами з практики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за характером та змістом розглянутих питань дисертація є першим в Україні монографічним дослідженням, яке присвячене дослідженню проблем розслідування жорстокого поводження з тваринами, у якому розроблено теоретичні засади та надано практичні рекомендації щодо підвищення ефективності практичної діяльності органів досудового розслідування з метою розкриття та розслідування кримінального правопорушення даного виду.

Так, відповідно до вимог наукової новизни авторкою уперше:

– розроблено криміналістичну характеристику жорстокого поводження з тваринами, основними структурними елементами якої є: спосіб підготовки, вчинення та приховування кримінального правопорушення (проявляється як у активних діях, так і у формі пасивної жорстокості); предмет посягання (будь які хребетні тварини, незалежно від наявності господарів (домашні, безпритульні, свійські, дикі тварини)); місце, обстановка і час вчинення кримінального правопорушення (типовим є вчинення кримінального правопорушення у місті, на відкритій місцевості, вдень); слідова картина (матеріальні, ідеальні, електронні сліди), особа, яка вчинила кримінальне правопорушення (типовими ознаками є: чоловіча стать, асоціальний спосіб життя); особа потерпілого (власник тварини, якщо тварина безпритульна – потерпілий у кримінальному провадженні відсутній);

– визначено типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування жорстокого поводження з тваринами: затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення на місці жорстокого поводження з тваринами, наявні сліди події; виявлення трупу або живої тварини з ознаками насильства, інформація про особу ймовірного підозрюваного відсутня; виявлення трупу або живої тварини з ознаками насильства, наявна інформація про особу ймовірного підозрюваного; виявлено факт вчинення жорстокого поводження з тваринами на фото-, відеозаписах, у мережі Інтернет; інформація про факти жорстокого поводження з тваринами надійшла від громадян чи громадських організацій. Запропоновано алгоритми вирішення вказаних слідчих ситуацій;

– сформовано криміналістичну методичку розслідування жорстокого поводження з тваринами, що охоплює: криміналістичну характеристику кримінального правопорушення; типовий перелік обставин, що підлягають встановленню; типові слідчі ситуації під час розслідування жорстокого поводження з тваринами та напрями їх вирішення; взаємодію слідчого із правоохоронними органами та громадськими організаціями; особливості використання спеціальних знань під час розслідування жорстокого поводження з тваринами; тактику проведення слідчих (розшукових) дій на початковому та наступному етапах розслідування жорстокого поводження з тваринами; профілактичну діяльність слідчого у кримінальних провадженнях даної категорії;

удосконалено:

– систему обставин, які підлягають встановленню під час розслідування жорстокого поводження з тваринами, які характеризують: подію кримінального правопорушення; предмет посягання та характер заподіяної шкоди; відомості про заявника, потерпілого, очевидців, свідків події; відомості про особу, яка вчинила кримінальне правопорушення;

– криміналістичні рекомендації стосовно залучення спеціаліста (в галузі ветеринарної медицини або лікаря-ветеринара), під час проведення слідчих

(розшукових) дій у процесі розслідування жорстокого поводження з тваринами у процесуальних та непроцесуальних формах;

– наукові положення щодо взаємодії слідчого із правоохоронними органами (дільничними офіцерами поліції, працівниками оперативних підрозділів, Департаменту кіберполіції НП України), та визначено основні форми їх взаємодії під час розслідування жорстокого поводження з тваринами, які можуть мати як процесуальний характер (діяльність слідчо-оперативної групи, спільне проведення слідчих (розшукових) дій) так і непроцесуальний (спільне планування розслідування, надання допомоги);

– характеристика профілактичної діяльності слідчого під час розслідування жорстокого поводження з тваринами, яка полягає у збиранні та передачі відомостей про осіб, які схильні до вчинення даного кримінального правопорушення компетентним суб'єктам (дільничному офіцеру поліції, працівникам підрозділів ювенальної превенції, психіатричних чи наркологічних диспансерів, служби у справах дітей); ініціювання спеціальних перевірок суб'єктів, відповідальних за регулювання чисельності та утримання безпритульних тварин; організації проведення профілактичних бесід, роз'яснювальної роботи самостійно або спільно із працівниками Національної поліції України, органів місцевого самоврядування, зоозахисних організацій;

– криміналістичні рекомендації щодо проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування жорстокого поводження з тваринами: огляду місця події, огляду тварин та їх трупів, слідів тварин (з метою виявлення та фіксації ознак протиправної діяльності); допиту (з метою з'ясування індивідуальних ознак тварини); обшуку (з метою визначення об'єктів пошуку та місць їх ймовірного виявлення);

– криміналістичні рекомендації щодо проведення слідчого експерименту з метою: перевірки показань на місці події; встановлення можливості утворення слідів за наявності конкретних умов; дослідження можливості вчинення певної дії за визначений проміжок часу. Обґрунтовано доцільність використання під час проведення слідчого експерименту з метою моделювання обстановки

спеціально натренованих тварин чи їх макетів; залучення допомоги співробітників кінологічних служб, зоологів; створення комп'ютерних моделей;

– криміналістичні рекомендації щодо підготовки до проведення пред'явлення для впізнання, а саме з'ясування у впізнаючого конкретних ознак, за якими він може впізнати тварину (нетиповий окрас, анатомічні особливості, вроджені чи набуті патології, шрами чи сліди від перенесених травм);

дістали подальшого розвитку:

– рекомендації щодо необхідності імплементації до законодавства України норм міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, зокрема Європейської конвенції про захист домашніх тварин 1987 року, а також внесення відповідних змін до Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» 2006 року з метою узгодження національного законодавства з нормами міжнародних договорів та забезпечення належної правової основи під час розслідування жорстокого поводження з тваринами;

– рекомендації щодо необхідності ратифікації Україною Європейської конвенції про захист хребетних тварин, що використовуються для дослідних та інших наукових цілей 1986 року та удосконалення правової регламентації відповідальності за жорстоке поводження з тваринами;

– пропозиції щодо використання досвіду іноземних держав під час розслідування жорстокого поводження з тваринами у практиці вітчизняних органів досудового розслідування, зокрема стосовно: створення підрозділу щодо розслідування кримінальних правопорушень за ст. 299 КК України (зоополіція) у структурі органів досудового розслідування Національної поліції України (на прикладі запозичення досвіду США, Великої Британії та Австралії); забезпечення системи навчання та підвищення кваліфікації працівників поліції за даним напрямом; запровадження єдиного реєстру домашніх тварин та їх чипування, по аналогії із «Єдиним державним реєстром тварин», що функціонує згідно Закону України «Про ідентифікацію та

реєстрацію тварин» 2009 року і стосується реєстрації сільськогосподарських тварин;

– пропозиції стосовно доповнення КПК України ст. 237-1 КПК «Огляд тварини чи її трупа», у запропонованій редакції: «1. Огляд тварини чи її трупа дізнавачем, слідчим, прокурором проводиться за обов'язкової участі спеціаліста ветеринарної медицини або за неможливості його залучення, лікаря-ветеринара. 2. Огляд тварини чи її трупа може здійснюватися одночасно з оглядом місця події, житла чи іншого володіння особи з додержанням правил цього Кодексу про огляд житла чи іншого володіння особи. 3. Після огляду тварини чи її трупа вона підлягає направленню для проведення судово-ветеринарної експертизи для встановлення ступеня ушкоджень чи причин смерті»; а також доповнення КПК України положеннями, що регламентують пред'явлення тварини для впізнання;

– рекомендації стосовно удосконалення організаційно-тактичних засад взаємодії між органами досудового розслідування та громадськими об'єднаннями, зоозахисними організаціями. На прикладі вивчення досвіду іноземних держав (США, Великої Британії, Австралії), розкрито особливості збирання громадськими об'єднаннями та зоозахисними організаціями інформації (у тому числі фото та відеозаписів) з відкритих джерел про факти та обставини вчинення жорстокого поводження з тваринами, із подальшим їх долученням до матеріалів кримінального провадження за рішенням слідчого, прокурора, судді.

У дисертації ґрунтовно розкривається зміст зазначених вище положень.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, у наукових працях. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження викладені у достатній кількості наукових публікацій. Це 11 публікацій, серед яких три статті в юридичних фахових виданнях України, дві статті у наукових виданнях іноземних держав, а також шість тез за матеріалами науково-практичних конференцій.

Апробація результатів дисертації відбулася належним чином, адже основні положення дисертації були оприлюднені та доповідалися на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Значення праці для науки і практики полягає в тому, що пропозиції здобувачки використовуються та мають перспективу подальшого впровадження при вирішенні практичних завдань у нормотворчій діяльності – для удосконалення норм КК України та КПК України, інших нормативно-правових актів; практичній діяльності правоохоронних органів з метою її комплексного удосконалення; освітньому процесі та науковій діяльності закладів вищої освіти України. Вказана інформація підтверджується актами впровадження, що подані у додатках до дисертації.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Заслуговує схвалення структура дисертації, в якій у логічній послідовності від загального до окремого, у межах трьох розділів, які охоплюють одинадцять підрозділів, висновків, досліджуються визначені питання.

Перший розділ дисертації присвячений теоретико-методологічним та правовим засадам дослідження криміналістичної методики розслідування жорстокого поводження з тваринами, формуванню пропозицій впровадження міжнародного досвіду розслідування жорстокого поводження з тваринами, криміналістичної характеристики вказаного кримінального правопорушення.

Зокрема, розкривається стан наукових досліджень питань криміналістичної характеристики жорстокого поводження з тваринами (підрозділ 1.1), особливості правової регламентації відповідальності за кримінальне правопорушення передбачене ст. 299 ККУ (підрозділ 1.2), міжнародний досвід розслідування жорстокого поводження з тваринами та його впровадження у вітчизняну правозастосовну практику (підрозділ 1.3), поняття та зміст структурних елементів криміналістичної характеристики жорстокого поводження з тваринами (підрозділ 1.4).

За змістом підрозділу 1.2, при висвітленні здобувачкою правових основ відповідальності за жорстоке поводження з тваринами, цікавими є позиції

стосовно необхідності перегляду та узгодження норм Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» 2006 року із Європейською конвенцією про захист домашніх тварин 1987 року, ратифікованою Законом України від 18 вересня 2013 року № 578-VII. Здобувачка зокрема пропонує доповнити Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» 2006 року положеннями, які регламентуватимуть порядок проведення хірургічних операцій; процедуру введення ідентифікації тварин; та визначити такі основні поняття як: «каліцтво тварини», «тілесне ушкодження», «публічні заклики до вчинення жорстокого поводження».

Також слушними є пропозиції ратифікації норм Європейської Конвенції «Про захист хребетних тварин, що використовуються для експериментів або в інших наукових цілях» 1986 року та Європейської Конвенція «Про захист тварин, що утримуються для сільськогосподарських цілей» 1998 року, які обґрунтовані необхідністю внесення змін до Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» в частині правил поводження з сільськогосподарськими тваринами, а також хребетними тваринами, що використовуються для експериментів чи в інших наукових цілях.

В підрозділі 1.3. авторка подає пропозиції стосовно напрямків запровадження міжнародного досвіду розслідування жорстокого поводження з тваринами у вітчизняну правозастосовну практику. Зокрема пропонується перейняти досвід американських університетів в частині навчання студентів судово-ветеринарної медицини, та ввести в їх навчальну програму курс по вивченню особливостей огляду та вилучення слідів на місці вчинення кримінального правопорушення проти тварин, судової ентомології та судової остеології.

Розглядаючи підрозділ 1.4. необхідно відзначити актуальність сформульованої криміналістичної характеристики жорстокого поводження з тваринами, серед основних структурних елементів якої авторка виділяє: спосіб підготовки, вчинення та приховування кримінального правопорушення; предмет посягання; місце, обстановка і час вчинення кримінального

правопорушення; слідова картина; особа, яка вчинила кримінальне правопорушення; особа потерпілого.

Вдалим є ілюстрування теоретичних положень прикладами із слідчої та судової практики по всьому тексту дисертації.

Розглядаючи особу, яка вчинила кримінальне правопорушення як елемент криміналістичної характеристики жорстокого поводження з тваринами, викликає зацікавленість подана авторкою класифікація: «предмет посягання— особа, яка вчинила кримінальне правопорушення».

Досліджуючи слідову картину вчинення жорстокого поводження з тваринами, авторка пропонує наступну класифікацію слідів: сліди тварини чи тваринного походження: труп тварини; частини трупа тварини; сліди лап (копит), зубів, крові, інших біологічних слідів.

Обстановку вчинення жорстокого поводження з тваринами авторка слушно пропонує розглядати за такими підгрупами: залежно від географічного розташування місця вчинення кримінального правопорушення: вчинення кримінального правопорушення в місті та сільській місцевості; за місцем вчинення кримінального правопорушення: вчинене на відкритій місцевості, вчинене на подвір'ї особи злочинця чи інших осіб, вчинене у приміщенні; за умовами вчинення кримінального правопорушення: раптовий виниклий умисл на вчинення жорстокого поводження з тваринами; заздалегідь сплановане кримінальне правопорушення.

Другий розділ дисертації висвітлює організаційно-тактичні засади розслідування жорстокого поводження з тваринами.

Розкриваються типові та специфічні обставини, що підлягають встановленню під час розслідування жорстокого поводження (підрозділ 2.1), типові слідчі ситуації початого етапу розслідування жорстокого поводження з тваринами (підрозділ 2.2), форми взаємодії слідчого із правоохоронними органами та громадськими організаціями під час розслідування жорстокого поводження з тваринами (підрозділ 2.3.), різновиди профілактичної діяльності слідчого під час розслідування жорстокого поводження з тваринами.

Позитивне враження склало виділення за змістом підрозділу 2.2 типових слідчих ситуацій, що виникають під час розслідування жорстокого поводження з тваринами: затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення на місці жорстокого поводження з тваринами, наявні сліди події; виявлення трупу або живої тварини з ознаками насильства, інформація про особу ймовірного підозрюваного відсутня; виявлення трупу або живої тварини з ознаками насильства, наявна інформація про особу ймовірного підозрюваного; виявлено факт вчинення жорстокого поводження з тваринами на фото-, відеозаписах, у мережі Інтернет; інформація про факти жорстокого поводження з тваринами надійшла від громадян чи громадських організацій.

Заслуговує на увагу виділення авторкою (підрозділ 2.3.) форм взаємодії слідчого із зоозахисними об'єднаннями чи зоозахисними організаціями. Авторка зазначає, що процесуальна форма взаємодії полягає у залученні вказаних суб'єктів до проведення слідчих (розшукових) дій, а непроцесуальний характер полягає у: безпосередньому виявленні та припиненні ними кримінальних правопорушень; сприянні в розшуку і затриманні підозрюваного; повідомленні правоохоронним органам даних, які допомагають розкриттю кримінальних правопорушень; участі у підготовці і проведенні слідчих (розшукових) дій; з'ясуванні причин і умов, що сприяли вчиненню кримінальних правопорушень і організації профілактичних заходів з метою їх недопущення у майбутньому.

Слушним є виокремлення чинників, які впливають на успішність проведення слідчим заходів профілактичного впливу під час розслідування жорстокого поводження: професійні якості та досвід роботи слідчого, зокрема які стосуються вміння виявляти причини та умови вчинення кримінального правопорушення; ефективність проведення слідчих (розшукових) дій та виявлення обставин, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення; налагодженість взаємодії слідчого з іншими правоохоронними органами, органами влади та місцевого самоврядування, підприємствами, установами,

організаціями, а також громадськими організаціями та громадянами в процесі здійснення профілактичної діяльності.

Третій розділ дисертації стосується особливостей використання спеціальних знань і тактики проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування жорстокого поводження з тваринами. Досліджуються форми використання спеціальних знань під час розслідування жорстокого поводження з тваринами (підрозділ 3.1), тактика проведення слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування жорстокого поводження з тваринами, а саме: огляду місця події, огляду трупа тварини, допитів (підрозділ 3.2), тактика проведення слідчих (розшукових) дій на подальшому етапі розслідування жорстокого поводження з тваринами (освідування, огляду тварини, обшуку та огляду, пред'явлення для впізнання, слідчого експерименту).

У підрозділі 3.1. авторка виділяє три основні форми використання спеціальних знань при розслідуванні жорстокого поводження з тваринами: отримання консультацій, порад, рекомендацій без процесуального оформлення отриманої інформації; залучення спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій; призначення та проведення судових експертиз.

Під час розгляду підрозділу 3.2., зокрема характеристики тактичних особливостей огляду трупа тварини, слід виділити пропозиції автора стосовно необхідності доповнення КПК України ст. 237-1 «Огляд тварини чи її трупа», та викласти її у такій редакції: «1. Огляд тварини чи її трупа слідчим, прокурором проводиться за обов'язкової участі спеціаліста ветеринарної медицини або за неможливості його залучення, лікаря-ветеринара. 2. Огляд тварини чи її трупа може здійснюватися одночасно з оглядом місця події, житла чи іншого володіння особи з додержанням правил цього Кодексу про огляд житла чи іншого володіння особи. 3. Після огляду тварини чи її трупа вона підлягає направленню для проведення судово-ветеринарної експертизи для встановлення ступеня ушкоджень чи причини смерті». Подані пропозиції авторка обґрунтовує відсутністю процесуальної регламентації проведення

слідчим вказаної слідчої (розшукової) дії та важливістю її для проведення досудового розслідування жорстокого поводження з тваринами.

Наголошується на необхідності залучення спеціаліста ветеринарної медицини чи лікаря-ветеринара до проведення огляду тварини чи її трупа.

Авторкою надано криміналістичні рекомендації стосовно організації і тактики проведення огляду тварин, зокрема визначено послідовність проведення огляду.

В межах розгляду підрозділу 3.3 цікавими є пропозиції авторки стосовно необхідності кримінальної процесуальної регламентації такої слідчої (розшукової) дії як пред'явлення трупа тварини до впізнання її власнику. Здобувачка виділяє ознаки, за якими особа може впізнати тварину, та які необхідно з'ясувати перед проведенням вказаної слідчої (розшукової) дії: нетиповий окрас тварини, анатомічні особливості, вроджені чи набуті патології, наявність шрамів чи слідів від перенесених травм, тощо.

На звершення кожного підрозділу у дисертації формуються обґрунтовані та лаконічні висновки. Заслуговують схвалення узагальнені висновки, які є логічним підсумком зробленої роботи.

Інформативними є представлені додатки до дисертації, які містять узагальнені дані проведеного анкетування слідчих Національної поліції, обґрунтування пропозицій щодо внесення змін до законодавства, відомості про акти впровадження, інформацію за результатами вивчення кримінальних проваджень та ін.

Проведене здобувачкою дослідження є **завершеним**, його вивчення дозволяє зробити висновок про належний рівень проведеного дослідження, за результатами котрого сформовані теоретичні положення, пропозиції до законодавства, практичні рекомендації щодо криміналістичної методики розслідування жорстокого поводження з тваринами. **Оформлення** дисертації відповідає встановленим вимогам. Поршень академічної доброчесності опонентом не виявлено.

Вивчення змісту дисертації свідчить і про окремі положення, які мають дискусійний характер чи вимагають додаткового обґрунтування під час захисту. Зокрема:

1. Визначаючи наукову новизну, рубрика «вперше», здобувачка зазначає про формування криміналістичної методики розслідування жорстокого поводження з тваринами, що охоплює, серед ряду елементів і такий як: «профілактична діяльність слідчого у кримінальних провадженнях даної категорії». У цілому підтримуючи авторку щодо важливості вказаного елементу, варто було б приділити увагу обґрунтуванню значення криміналістичної профілактики у структурі криміналістичної методики.

2. За змістом підрозділу 1.3 «Міжнародний досвід розслідування жорстокого поводження з тваринами та його впровадження у вітчизняну правозастосовну практику» авторкою сформовано пропозиції щодо використання досвіду іноземних держав (на прикладі запозичення досвіду США, Великої Британії та Австралії) у практиці вітчизняних органів досудового розслідування. Враховуючи важливе значення компаративістського методу наукового дослідження, було б доцільно вивчити досвід розслідування жорстокого поводження з тваринами у практиці й інших іноземних держав.

3. Третій підрозділ дисертації стосується висвітлення тактики проведення слідчих (розшукових) дій на початковому (підрозділ 3.2) та подальшому (підрозділ 3.3.) етапах розслідування жорстокого поводження з тваринами. Зважаючи на дискусійні точки зору щодо виділення таких етапів розслідування, варто пояснити авторську позицію, як здобувачка тлумачить початковий та подальший етапи розслідування жорсткого поводження з тваринами.

4. Характеризуючи практичне значення отриманих результатів, авторка зазначає, що сформульовані та викладені в роботі положення, висновки та пропозиції впроваджено до законотворчої діяльності, що засвідчується довідкою Інституту законодавства Верховної Ради України. Враховуючи, що за текстом дисертації сформульовано ряд пропозицій щодо удосконалення

законодавства, варто було їх систематизовано викласти у вигляді окремого додатка.

Однак, підсумовуючи викладене вище, слід зауважити, що вказані дискусійні положення водночас підкреслюють актуальність досліджуваної проблематики та **не впливають** на позитивне враження від рецензованої наукової праці.

ВИСНОВОК

Дисертація виконана на високому теоретичному рівні, матеріал дисертації викладено в логічній послідовності, усі висновки отримали необхідну і достатню теоретичну аргументацію та є методологічно обґрунтованими. За своїм змістом дисертаційне дослідження **Синоверської Тетяни Іванівни** відповідає обраній спеціальності 081 «Право», робота пройшла належну апробацію. Дисертація є самостійною завершеною роботою, у якій відсутні порушення академічної доброчесності. Оформлення дисертації відповідає встановленим МОН України вимогам. На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація **Синоверської Тетяни Іванівни** на тему «Криміналістична методика розслідування жорстокого поводження з тваринами», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167, а **Синоверська Тетяна Іванівна** заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Опонент:

доцент кафедри кримінального процесу

та криміналістики

Університету державної фіскальної
служби України,

кандидат юридичних наук, доцент

28.04. 2021 року

Любов ОМЕЛЬЧУК

Підпис	<i>Л. Омельчук</i>
засвідчую:	
Учений секретар УДФС України	<i>Л. Омельчук</i>
« 28 » 04 2021 р.	